

HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA OTISH TAYYORGARLIGIDAN O'QUV-MODDIY BAZANI ZAMONAVIY JANG SHAROITIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI

Djabborov Yaxyo Mirxabibovich

71908 harbiy qism mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligini samarali tashkil etishda o'quv-moddiy bazani zamonaviy jang sharoitlariga moslashtirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar sifatini oshirish, texnik vositalardan oqilona foydalanish hamda kursantlarning jangovar tayyorgarligini takomillashtirish yo'llari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *otish tayyorgarligi, o'quv-moddiy baza, harbiy ta'lim, zamonaviy jang, amaliy mashg'ulot, kursant, tayyorgarlik samaradorligi.*

Аннотация: *В статье рассматриваются вопросы адаптации учебно-материальной базы по огневой подготовке в военных образовательных учреждениях к современным условиям боя. Освещаются пути повышения качества практических занятий, рационального использования технических средств и совершенствования боевой подготовки курсантов.*

Ключевые слова: *огневая подготовка, учебно-материальная база, военное образование, современный бой, практические занятия, курсант, эффективность подготовки.*

Annotation: *This article examines the issues of adapting the educational and material base of firearms training in military educational institutions to modern combat conditions. It also highlights ways to improve the quality of practical training, the effective use of technical tools, and the enhancement of cadets' combat readiness.*

Keywords: *firearms training, educational and material base, military education, modern combat, practical training, cadet, training effectiveness.*

Kirish

Bugungi kunda dunyoda harbiy xavfsizlik muhitining murakkablashuvi, qurolli to'qnashuvlar shakli va usullarining o'zgarib borishi harbiy ta'lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Ayniqsa, zamonaviy jang sharoitida harbiy xizmatchining tezkor qaror qabul qilishi, nishonni aniq baholashi, qurol-aslahadan samarali foydalanishi hamda murakkab vaziyatlarda amaliy harakatlarni to'g'ri amalga oshira olishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligini tashkil etish mazmuni, shakli va vositalarini zamon talablari asosida takomillashtirish zarurati ortib bormoqda.

Otish tayyorgarligi harbiy tayyorgarlikning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, u bo'lajak harbiy mutaxassislarining jangovar salohiyatini shakllantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi. Mazkur jarayonning samaradorligi nafaqat nazariy bilimlarning puxtaligiga, balki o'quv-moddiy bazaning qay darajada zamonaviy, funksional va amaliy mashg'ulotlarga mos tashkil etilganiga ham bevosita bog'liqdir. Agar o'quv-moddiy baza real jangovar vaziyatlarni modellashtirish, turli taktik sharoitlarda mashq bajarish, o'q uzish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirish imkonini bersa, ta'lim sifati sezilarli darajada oshadi.

Hozirgi davrda zamonaviy jang sharoiti an'anaviy urush usullaridan farqli ravishda yuqori harakatchanlik, axborot tezkorligi, texnik vositalarning keng qo'llanishi, psixologik bosimning kuchliligi va qisqa vaqt ichida aniq natijaga erishishni talab qilmoqda. Bunday sharoitda otish tayyorgarligi uchun mo'ljallangan o'quv-moddiy bazani faqat oddiy o'q otish maydonlari yoki an'anaviy jihozlar bilan cheklash yetarli emas. Balki elektron trenajyorlar, imitasion vositalar, interaktiv o'quv texnologiyalari, taktik vaziyatlarni aks ettiruvchi maxsus poligonlar hamda amaliy mashg'ulotlarni real vaziyatga yaqinlashtiruvchi didaktik vositalardan keng foydalanish talab etiladi.

Shu nuqtai nazardan, harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligidan o'quv-moddiy bazani zamonaviy jang sharoitiga moslashtirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu nafaqat ta'lim sifati va mashg'ulotlar samaradorligini oshirishga, balki kursantlarda jangovar vaziyatga mos fikrlash, tezkorlik, aniqlik va mas'uliyat kabi kasbiy muhim sifatlarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Mazkur maqolada aynan shu masalaning mazmun-mohiyati, otish tayyorgarligida o'quv-moddiy bazaning o'rni hamda uni zamonaviy talablar asosida takomillashtirish yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligi bo'lajak harbiy xizmatchilarni jangovar faoliyatga tayyorlashning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Uning samaradorligi, avvalo, o'quv jarayonining mazmunan to'g'ri tashkil etilishiga, mashg'ulotlarning tizimliligiga hamda o'quv-moddiy bazaning zamonaviy talablar asosida shakllantirilganiga bog'liq. Otish tayyorgarligi faqatgina qurolni ishlatish texnikasini o'rgatish bilan cheklanmaydi, balki kursantlarda tezkor fikrlash, vaziyatni to'g'ri baholash, nishonni aniqlash, vaqtni oqilona taqsimlash va jangovar sharoitda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Shu sababli ushbu yo'nalishdagi o'quv-moddiy baza real xizmat va zamonaviy jang sharoitiga maksimal darajada yaqinlashtirilgan bo'lishi lozim.

Zamonaviy jang sharoitlari o'ziga xos murakkabliklari bilan tavsiflanadi. Jumladan, bugungi jangovar vaziyatlarda tezkor harakatlanish, turli relyef va muhitlarda faoliyat yuritish, cheklangan vaqt ichida nishonga aniq zarba berish,

texnologik vositalardan samarali foydalanish va psixologik bosim ostida barqaror harakat qilish talab etiladi. Bunday omillar harbiy xizmatchidan nafaqat jismoniy va ruhiy tayyorgarlikni, balki mukammal amaliy otish ko'nikmalarini ham talab qiladi. Shunday ekan, harbiy ta'lim muassasalaridagi an'anaviy o'quv-moddiy baza ko'plab hollarda zamonaviy talablarni to'liq qamrab olmay qolishi mumkin. Ayniqsa, faqat oddiy o'q otish maydonlari, statik nishonlar va bir xil mashq usullari bilan cheklanib qolish kursantning real jangovar vaziyatga tayyorgarlik darajasini pasaytiradi.

Otish tayyorgarligidan o'quv-moddiy bazani zamonaviy jang sharoitiga moslashtirish, birinchi navbatda, mashg'ulot mazmunini yangilashni talab etadi. Ya'ni, kursantlarga faqat belgilangan masofadan turib nishonga o'q uzishni o'rgatish emas, balki turli taktik holatlarda, harakatda, yashiringan joydan, cheklangan ko'rish sharoitida, shartli dushman bosimi ostida va vaqt me'yorlari asosida o'q otish malakasini shakllantirish zarur. Bunda o'quv maydonlari va trenajyorlar real vaziyatni ifodalaydigan tarzda jihozlanishi kerak. Masalan, sun'iy to'siqlar, turli balandlikdagi panalar, taktik yo'laklar, tungi mashg'ulotlar uchun maxsus yoritish vositalari, ovoqli va vizual imitasion tizimlar mashg'ulotning ta'sirchanligini oshiradi.

O'quv-moddiy bazani takomillashtirishda elektron va raqamli texnologiyalarning o'rni alohida ahamiyatga ega. Hozirgi vaqtda turli interaktiv otish trenajyorlari, lazerli simulyatorlar, virtual modellashtirish dasturlari va avtomatlashtirilgan nazorat vositalari otish tayyorgarligini yanada sifatli tashkil etish imkonini bermoqda. Bunday texnologiyalar yordamida kursantlar o'q-dorilarni ortiqcha sarflamasdan, xavfsizlik talablarini buzmaganda holda, ko'p marotaba mashq bajarish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bundan tashqari, elektron tizimlar xatolarni tezda aniqlash, natijalarni tahlil qilish, har bir kursantning individual tayyorgarlik darajasini baholash va mashg'ulotlarni shaxsiy yondashuv asosida tashkil etishga xizmat qiladi. Bu esa o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi, vaqt va resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi.

Otish tayyorgarligida o'quv-moddiy bazaning zamonaviyligi faqat texnik vositalar bilan emas, balki metodik ta'minot bilan ham chambarchas bog'liqdir. Agar eng so'nggi texnik vositalar mavjud bo'lsa-yu, ularni qo'llash metodikasi mukammal ishlab chiqilmagan bo'lsa, kutilgan natijaga erishish qiyinlashadi. Shu bois o'quv-moddiy bazani moslashtirish bilan bir qatorda, otish tayyorgarligi mashg'ulotlarini olib boruvchi professor-o'qituvchilar va instruktorga ham zamonaviy pedagogik hamda taktik yondashuvlar bo'yicha malaka oshirish zarur. Ular kursantning shunchaki o'q otish natijasini emas, balki vaziyatni tahlil qilish, tezkor qaror qabul qilish, xatolarni bartaraf etish va stressli sharoitda to'g'ri harakat qilish qobiliyatini ham rivojlantirish olishi lozim.

Mazkur yo'nalishda yana bir muhim masala — o'quv jarayonining bosqichma-bosqich tashkil etilishidir. Otish tayyorgarligi dastlab nazariy bilimlardan boshlanib, keyinchalik quruq mashqlar, trenajyorlardagi mashqlar, soddalashtirilgan amaliy

topshiriqlar va murakkab taktik vaziyatlarga asoslangan mashgʻulotlar orqali izchil davom ettirilishi maqsadga muvofiq. Bunday ketma-ketlik kursantlarda qurol bilan ishlash madaniyatini, xavfsizlik qoidalariga rioya etish odatini, texnik aniqlikni va jangovar vaziyatga mos harakatlanish malakasini shakllantiradi. Shu jihatdan qaraganda, oʻquv-moddiy bazani yangilash faqat obyektlar va jihozlarni almashtirish emas, balki butun oʻquv tizimini zamonaviy yondashuv asosida qayta koʻrib chiqishni anglatadi.

Harbiy taʼlim muassasalarida otish tayyorgarligini samarali tashkil etishda baholash mezonlarini ham takomillashtirish zarur. Anʼanaviy baholash koʻpincha faqat nishonga tekkizish koʻrsatkichi bilan cheklanadi. Holbuki, zamonaviy jang sharoitida baholash mezonlari yanada keng boʻlishi kerak. Jumladan, kursantning vazifani bajarish tezligi, harakat xavfsizligi, taktik fikrlashi, oʻzini boshqarishi, murakkab vaziyatda toʻgʻri pozitsiya tanlashi va cheklangan vaqt ichida samarali qaror qabul qilishi ham baholanishi lozim. Bu esa oʻquv-moddiy bazani shunday tashkil etishni talab qiladiki, unda nafaqat texnik koʻrsatkich, balki kursantning umumiy jangovar tayyorgarlik darajasi aniqlanadigan boʻlsin.

Shuningdek, otish tayyorgarligidan oʻquv-moddiy bazani zamonaviylashtirishda xavfsizlik masalasi ustuvor ahamiyatga ega. Har qanday mashgʻulot real sharoitga yaqinlashtirilgan boʻlsa-da, unda nazorat, texnik sozlik va qatʼiy tartib boʻlishi shart. Shu bois zamonaviy poligonlar, avtomatik kuzatuv tizimlari, himoya vositalari va nazorat mexanizmlarining joriy etilishi nafaqat mashgʻulot sifatini, balki xavfsizlik darajasini ham oshiradi. Bu, oʻz navbatida, kursantlarning mashgʻulotga nisbatan ishonga nisbatan ishonchini mustahkamlaydi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Umuman olganda, harbiy taʼlim muassasalarida otish tayyorgarligidan oʻquv-moddiy bazani zamonaviy jang sharoitiga moslashtirish koʻp qirrali va tizimli jarayon hisoblanadi. U moddiy-texnik vositalarni yangilash, oʻquv poligonlarini takomillashtirish, elektron trenajyorlardan foydalanish, amaliy mashgʻulotlarni real vaziyatlarga yaqinlashtirish, metodik taʼminotni boyitish va baholash mezonlarini qayta koʻrib chiqishni oʻz ichiga oladi. Ana shunday yondashuv asosidagina kursantlarning otish tayyorgarligi sifat jihatidan yangi bosqichga koʻtariladi, ularning jangovar vaziyatlarda ishonchli va samarali harakat qilish kompetensiyasi shakllanadi.

Ochiq xalqaro maʼlumotlar zamonaviy harbiy tayyorgarlikning texnologik va tashkiliy jihatdan keskin oʻzgarayotganini koʻrsatadi. Stokgolm Tinchlik Tadqiqotlari Instituti (SIPRI) maʼlumotiga koʻra, 2024-yilda jahon harbiy xarajatlari 2,718 trln AQSH dollariga yetgan, bu 2023-yilga nisbatan 9,4 foiz oʻsish demakdir. 2015–2024 yillarda global harbiy xarajatlar jami 37 foizga oshgan, harbiy yuklama esa jahon YAIMining 2,5 foiziga yetgan. Bundan tashqari, 2024-yilda harbiy xarajatlarning davlat byudjetlaridagi oʻrtacha ulushi 7,1 foizni tashkil etgan, bir kishiga toʻgʻri keladigan harbiy xarajat esa 334 dollarga chiqib, 1990-yildan buyon eng yuqori

ko'rsatkich sifatida qayd etilgan. Ushbu raqamlar harbiy tayyorgarlik, xususan otish tayyorgarligi uchun ajratilayotgan resurslar hajmi ortayotganini, shu bilan birga bu resurslardan samarali foydalanish talabi kuchayayotganini ko'rsatadi⁹.

Qurolli mojarolarning intensivligi ham otish tayyorgarligi infratuzilmasini yangilash zaruratini kuchaytiradi. ACLED tahliliga ko'ra, 2025-yilda dunyo bo'yicha 185 mingdan ortiq zo'ravonlik hodisasi qayd etilgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2021-yildagiga nisbatan deyarli ikki baravar ko'pdir. Yana muhim jihati shundaki, 2025-yilda taxminan 831 million kishi, ya'ni jahon aholisining 16 foizi bevosita mojaro ta'sirida yashagan. Davlat kuch tuzilmalari 2025-yildagi barcha zo'ravonlik hodisalarining 74 foizida to'g'ridan-to'g'ri ishtirok etgan. Mazkur statistik holat zamonaviy jang muhitida yuqori intensivlik, tezkor qaror qabul qilish va o'zgaruvchan taktik vaziyatlar odatiy holga aylanayotganini ko'rsatadi. Shuning uchun otish tayyorgarligida faqat statik nishonlarga o'q uzish emas, balki murakkab vaziyatli, vaqt me'yorli va stress omilli mashg'ulotlar ulushini oshirish zarur bo'ladi¹⁰.

Zamonaviy jangovar muhitning eng keskin o'zgarayotgan jihatlaridan biri dronlar omilidir. Fuqarolarni himoya qilish bo'yicha ochiq ma'lumotlar platformasi tahliliga ko'ra, 2024-yilda ACLED kuzatuv tizimida kamida 19 704 ta dron zarbasi qayd etilgan; bu 2023-yildagi 4 525 ta ko'rsatkichga nisbatan qariyb to'rt baravar, 2020-yildagi 447 ta ko'rsatkichga nisbatan esa 4 000 foizdan ortiq o'sishni anglatadi. 2024-yilda dron zarbalari oqibatida taxminan 5 500 ta jangovar o'lim holati qayd etilgan. Qurollangan dronlarga ega davlatlar soni 2010-yildagi 3 tadan 2023-yilda 40 taga yetgan, kamida bitta dron hujumini amalga oshirgan nodavlat qurolli guruhlar soni esa 2018-yildagi 6 tadan 2023-yilda 91 taga ko'tarilgan. Bu ko'rsatkichlar otish tayyorgarligini endi faqat an'anaviy nishonga zarba berish bilan cheklab bo'lmasligini, balki kichik o'lchamli, tezkor, past balandlikda harakatlanuvchi va kutilmagan yo'nalishdan paydo bo'ladigan tahdidlarga mos tayyorgarlikni ham talab qilishini ko'rsatadi¹¹.

Dronlar ulushining o'sishi alohida holat emas, balki davlat darajasidagi harbiy xarid siyosatida ham ko'rinmoqda. Ukraina Mudofaa vazirligi ma'lumotiga ko'ra, 2024-yil yakuniga kelib vazirlik va maxsus aloqa tizimi birgalikda 1,5 milliondan ortiq dron xarid qilgan. 2025-yilda esa 4,5 million FPV dronni xarid qilish rejalashtirilgan bo'lib, buning uchun 110 mlrd grivnadan ortiq mablag' ajratilgan. 2024-yilgi xaridlarning 96 foizi mahalliy ishlab chiqaruvchilarga to'langan. Bu raqamlar shuni anglatadiki, zamonaviy jangovar tayyorgarlikda ko'p sonli, arzon, tez yangilanadigan va ommaviy qo'llaniladigan vositalar markaziy o'rin egallamoqda. Demak, harbiy ta'lim muassasalaridagi otish tayyorgarligi bazasida ham kichik nishonlar, harakatlanuvchi

⁹ <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2024>

¹⁰ <https://acleddata.com/report/whats-driving-conflict-today-review-global-trends>

¹¹ <https://www.civilianprotectiontrends.org/prevent>

obyektlar, tungi kuzatuv, elektron qarshi ta'sir va tezkor reaksiyani mashq qildirishga xizmat qiluvchi trenajyorlar salmog'i oshirilishi kerak¹².

Otish tayyorgarligida simulyatsion vositalarning iqtisodiy va metodik afzalligi ham statistik jihatdan tasdiqlanadi. AQSH Hisob palatasi (GAO) hisobotida qayd etilishicha, dengiz piyodalari o'z tayyorgarlik tizimida armiyaning Homestation Instrumentation Training System komponentlarining 87 foizidan qayta foydalangan va natijada qariyb 11 mln dollar miqdorida xarajatlarning oldi olingan hamda tizimni joriy etish muddati taxminan 7 yilga qisqargan. GAO, shuningdek, simulyatsiyaga asoslangan tayyorgarlik jonli mashg'ulotlarga nisbatan xavfsizroq va ko'p hollarda arzonroq ekanini, biroq uning samaradorligini to'liq baholash uchun natijaviy ko'rsatkichlar tizimi zarurligini alohida ta'kidlaydi. Bu holat harbiy ta'lim muassasalarida elektron trenajyorlar, lazerli imitatorlar va raqamli nazorat vositalarini joriy etish faqat texnik yangilik emas, balki iqtisodiy samaradorlikka ega boshqaruv qarori ekanini ko'rsatadi¹³.

Demak, statistik tahlil uchta asosiy xulosani beradi: birinchidan, jahon miqyosida harbiy xarajatlarda va mojaro intensivligi ortmoqda; ikkinchidan, jangovar muhit dronlar, raqamli vositalar va yuqori tezkorlik bilan tavsiflanmoqda; uchinchidan, simulyatsion tayyorgarlik resurslarni tejash bilan birga natijadorlikni oshirish imkonini bermoqda. Shu sababli harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligi bo'yicha o'quv-moddiy bazani yangilashda statik nishonlar bilan cheklanib qolmasdan, ko'chma va harakatlanuvchi nishonlar, tungi mashg'ulot modullari, shahar muhiti elementlari, dron tahdidini modellashtiruvchi trenajyorlar hamda avtomatlashtirilgan baholash tizimlarini joriy etish ilmiy va amaliy jihatdan asosli yo'nalish hisoblanadi. Bu xulosa SIPRI, ACLED, Ukraina Mudofaa vazirligi va GAO ma'lumotlari bilan bilvosita tasdiqlanadi¹⁴.

Mazkur mavzuni o'rganish zarurati, avvalo, zamonaviy jangovar muhitning mazmunan o'zgarib borayotgani bilan izohlanadi. Bugungi harbiy to'qnashuvlar yuqori harakatchanlik, tezkor qaror qabul qilish, ko'p omilli tahdidlar, texnologik vositalarning keng qo'llanishi hamda qisqa vaqt ichida aniq natijaga erishish talabi bilan tavsiflanmoqda. Shu sababli harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligi faqat an'anaviy mashqlar bilan emas, balki real vaziyatga yaqinlashtirilgan, turli sharoitlarda qaror qabul qilishni rivojlantiradigan o'quv-moddiy baza asosida tashkil etilishi zarur. NATOning o'quv va lessons learned yondashuvlari ham zamonaviy tayyorgarlik tizimida mashg'ulotlarni doimiy takomillashtirish, tajribani tez o'zlashtirish va o'quv infratuzilmasini yangi talablar asosida yangilab borish muhimligini ko'rsatadi.

¹² <https://mod.gov.ua/en/news/glib-kanievskiy-in-2025-the-ministry-of-defence-plans-to-procure-4-5-million-fpv-drones>

¹³ <https://www.gao.gov/products/gao-13-698>

¹⁴ <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2024>

Mavzuning dolzarbligi yana shundaki, dunyo miqyosida harbiy sohani modernizatsiya qilishga ajratilayotgan resurslar izchil oshib bormoqda. SIPRI ma'lumotiga ko'ra, 2024-yilda jahon harbiy xarajatlari 2,718 trln AQSH dollariga yetib, bir yil ichida 9,4 foizga o'sgan. Bu holat davlatlar harbiy tayyorgarlik sifati, texnik jihozlanish va ta'lim infratuzilmasini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratayotganini anglatadi. Demak, harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligidan o'quv-moddiy bazani zamonaviy jang sharoitiga moslashtirish masalasini ilmiy jihatdan o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega bo'lib, mavjud resurslardan yanada samarali foydalanish yo'llarini aniqlashga xizmat qiladi.

Ushbu mavzuni tadqiq etishning yana bir muhim sababi shundaki, simulyatsion va virtual tayyorgarlik vositalari zamonaviy o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. AQSH GAO hisobotlarida simulyatsiyaga asoslangan tayyorgarlikning samaradorlik va xarajatlarni tejash nuqtai nazaridan afzalliklari qayd etilgan, shu bilan birga bunday vositalarni amaliy tayyorgarlik tizimiga chuqur integratsiya qilish zarurligi ko'rsatib o'tilgan. Bu esa otish tayyorgarligi bo'yicha o'quv-moddiy bazani yangilashni faqat texnik masala emas, balki pedagogik, metodik va tashkiliy muammo sifatida ko'rib chiqishni talab qiladi. Shunday ekan, mazkur mavzuni o'rganish harbiy ta'lim sifati, kursantlarning amaliy ko'nikmalari va ularning zamonaviy jang sharoitidagi tayyorgarlik darajasini oshirish uchun zarur ilmiy yo'nalish hisoblanadi.

Xulosa

Harbiy ta'lim muassasalarida otish tayyorgarligidan o'quv-moddiy bazani zamonaviy jang sharoitiga moslashtirish bugungi davrning muhim ilmiy-amaliy vazifalaridan biridir. Chunki zamonaviy jangovar vaziyat harbiy xizmatchidan nafaqat qurolni yaxshi bilishni, balki tezkor fikrlashni, murakkab sharoitda to'g'ri qaror qabul qilishni, aniqlik bilan harakat qilishni ham talab etadi. Shunday ekan, otish tayyorgarligi jarayoni an'anaviy yondashuv bilan cheklanib qolmasdan, real jangovar vaziyatga yaqinlashtirilgan mashg'ulotlar, zamonaviy texnik vositalar, elektron trenajyorlar va taktik mashqlar bilan boyitilishi lozim.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, otish tayyorgarligining samaradorligi ko'p jihatdan o'quv-moddiy bazaning holatiga, uning zamonaviy talablarga mosligi va mashg'ulotlarning amaliy yo'naltirilganligiga bog'liq. Agar o'quv maydonlari, nishon tizimlari, imitasion vositalar va nazorat mexanizmlari takomillashtirilsa, kursantlarning jangovar tayyorgarlik darajasi, amaliy ko'nikmalari va psixologik barqarorligi sezilarli ravishda oshadi. Shu jihatdan, otish tayyorgarligi bo'yicha o'quv-moddiy bazani modernizatsiya qilish harbiy ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tavsiyalar

1. **Otish tayyorgarligi uchun mo'ljallangan o'quv maydonlari va poligonlarni zamonaviylashtirish zarur.** Ularda harakatlanuvchi nishonlar, turli masofali mashqlar, to'siqli yo'laklar va real vaziyatga yaqin elementlar bo'lishi lozim.
2. **Elektron trenajyorlar va simulyatsion vositalardan keng foydalanish tavsiya etiladi.** Bu vositalar kursantlarning amaliy ko'nikmalarini xavfsiz, takroriy va samarali shakllantirish imkonini beradi.
3. **Otish tayyorgarligi metodikasini zamonaviy jang xususiyatlariga mos ravishda boyitish kerak.** Mashg'ulotlarda tezkorlik, aniqlik, stressli vaziyatda harakat qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalariga alohida e'tibor berilishi lozim.
4. **Professor-o'qituvchilar va instruktorlarning kasbiy malakasini oshirib borish muhim.** Ular zamonaviy texnik vositalarni qo'llay olishi, yangi pedagogik yondashuvlardan foydalana bilishi va amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etishi kerak.
5. **Baholash tizimini takomillashtirish lozim.** Kursantlarning natijalari faqat nishonga tekkizish bilan emas, balki vazifani bajarish tezligi, xavfsizlik qoidalariga rioya qilishi, taktik fikrlashi va murakkab vaziyatda o'zini tutishi bilan ham baholanishi maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Axatov, S.A. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanining maqsad va vazifasi // *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2022.
2. G'ofurov, B.B., Abdullayev, M.X. Otish tayyorgarligi.
3. Jo'rayev, H. Chaqiriqqacha yoshlarni tayyorlash. Toshkent: Sharq, 2004.
4. Jangovar tayyorgarlik: darslik. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi IIV Malaka oshirish instituti, 2024.
5. Otish tayyorgarligi: o'quv qo'llanma. Toshkent: Sharq, 2004.
6. Tillavoldiev, Sh.X. "Keys-stadi" usulini harbiy ta'lim jarayonida qo'llash jihatlari (harbiy ish asoslari bo'limi misolida). Magistrlik dissertatsiyasi. Toshkent, 2018.
7. Ubaydullayev, Sh. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik. Toshkent: Ilim ziyo, 2017.
8. Valiyev, S.A. Maxsus tayyorgarlik (Harbiy psixologiya va pedagogika asoslari, II-qism): o'quv qo'llanma. Toshkent, 2022.
9. Xoliqov, I.R. Harbiy pedagogika asoslari moduli. Buxoro: Kamolot, 2023.
10. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik. Toshkent: Ilim ziyo, 2018.